

mond (*Di. To. B.Pyr.*), en cita les formes antigues *Bassessarri* c. 1150, *-arri* 1186, *Bacessari* 1256, *Bassissarri* Ss. x i XIII. D'altra banda n'assenyala un homònim, molt més al SE., *Bassacharre* riuet afl. de la Nive te. Esterenzubi, baix-navarrès. —³ Eliminant alhora un error d'Azkue i Lafon sobre un mot *sarr* en una poesia de 1602, de Pamplona, que no és el participi sinó el radical verbal. —⁴ Descartem ara la comparació que jo insinuava alternativament (*E.T.C.* II, 31) amb els casos del sufix romànic col·lectiu *-ARE*, canviat en *-arri* en la zona vasconitzant de l'alt Pallars (*Ginestarre*, *Escalarre* etc.). Dels exemples que Azkue dóna del component *-sari* 'espès' sembla que s'ha de descartar *Goro(n)sarri*, per al qual veg. més aviat Mitxelena (*Apell.*, § 287).

BEIXUST

Borda i pda. muntanyenca, en el Flamicell te. de Larén, més avall de La Bastida de Bellera, entremig del Flamicell i el seu afl. Bosia, uns 5 k. al NE. de Sarroca. Amb aquest nom sembla que es relacioni (o s'hi identifiqüi) un «rivo de *Balurs*» que hom ha llegit en un doc. de 1010-1035 com situat prop de Senterada (junt amb un *Biarro*, no conegut), *BABL* VI, 382. I com que La Bastida no és a més de 3 k. NO. de Senterada aquest «rivo» podria ser el de la vall de Larén-La Bastida, que deu desembocar molt prop de Senterada. Com que aquesta grafia no és més que un hapax, ens en podem fiar molt menys que de la forma oïda *Beixust*, i sospitem que sigui error de lectura de *l* per *f* (*Basurs* o *Basuts* amb *s* llarga); amb influència damunt del copista per part de *Balurs*: aquest realment existeix, però és una masada del te. de Salàs (molt més apartat: uns 17 k. al S. de Senterada).

Com a ETIM. és versemblant que tinguem ací el mateix mot bascoide *Beix-* 'paratge silvestre, trencat, estímbat' que hem trobat (supra) en *Béixec*, *Beixalís*, *Beixesarri*, car aquell barranc (també anomenat «B. de l'Infern») és dels més estímbats que he travessat en els Pirineus. El sufix *-ust*, que he aplegat amb els homòlegs en *-st* (en *Btz. z. Nfg.* 1973, 210), i en *Balust*, pot ser també d'origen bascoide (< *-utze?*, cf. *-ist/-itze*, *-ost/-otze*).

Les Bejundes pda. te. Erta (XIX, 169): sembla 'ben juntes, ben veïnes'.

BEL

Poble de l'extrem N. del P. Val., a l'ONO. de Rossell, entre aquest poble i El Boixar. Situat al peu de la grossa Serra de *Bel*, que culmina en la Penya (o Pena) de *Bel* (1251 alt.). *Pron.*: *bél* a Rossell (1934) i 1961 a *Bel* mateix, al Boixar etc. (XXVII, 113.1, 122.14, 137.14).

DOC. ANT. 1157: entre les afrontacions del te. d'Alcanys, llavors vastísim, figuren *Bel*, *Vallibonam*

--- Muixacre --- (Nic. Sancho, *Hist. de Alcañiz*, 588, i *Bo. Hi. Ge. B-Ar.* II, 273); 1194: *Bel* (*CoDoACA* IV, i *Bo. H. y Ge. B-Ar.* III, 189); 1209: *Bel*, doc. p.p. Mz. Pi. (*Cid*, p. 865) i pel dit *Boletín* (III, 191). En els altres tots, el nom apareix en la forma idèntica *Bel*: 1233 (Huici I, 209); 1250 (*BSCC* XV, 115); 1278 (*BSCC* XIV, 434); en doc. d'afrontació de Morella a. 1249: «includit pug *Frede*s --- ad illos angustos de Benifaça et includit intus *Bel*, et vadit ad castrum de Ceruol ---» (llegit en el Capbreu de Cincorres, a la casa municipal XXVIII, 9.27); 1288: uns bandolers que fan un viatge des de la Mata de Cantavella a Tortosa, pernocten el primer dia en una cova del te. de Morella, la segona nit en el carrascal o garriga «d'Abel», i la tercera nit al Raiguer de Tortosa. Devia ser, doncs, en te. de *Bel*.

La Serra i penya, figuren ja també en docs. antics de: «Serra de *Bel*» 1233 (*GGRV*, n. 434); «pena dicta *Bel*» a. 1299 (en el Ll. de Priv. de St. Mateu, f° 204v), i en un doc. de c. 1322: «Pena maçor de *Bel* --- al sòl de la Coma Negra» *ibid.* Priv. i al f° 217v (XXVIII, 130.2, 143.9). Important per a l'origen del nom és tenir en compte que cap a 1009 alt., i uns 0,8 k. al S. del poble, es veuen ruïnes molt antigues, que vaig visitar el dia 11-VI-1968 i em semblaren d'un poblament fortificat, prehistòric o ibèric.

ETIM. Em sembla segur almenys que és nom preromà de la família ibero-basca. En les restes ibèriques i aquitàniques es troben mots com *-belex*, *-bels* i *Beles*, formant un grup de variants, que se solen interpretar 'negre', veg. Schmoll, *Btz. z. Nfg.* XII, 101, i *Z. Vgl. Sprfg.* LXXVI, 287, n. 2 i 3, comentant i rectificant Hubschmid (*Medit. Substrate, Rom. Helv.* LXX, 67); així mateix *Belexconis*, *Belexeia*, *Harbelax* (Mitxelena, *Fon. Vca.* 288). En el fons, això també és basc: *bel* variant del bc. comú *beltz* 'negre' (Mitxelena, *Ape.* § 145); cf. *Bossost* (< *Belsost*). Topogràficament, la cosa és encara més clara, admetent que el nom començà designant la renomada *Pena de Bel*: allí prop hi ha el *Morral Negre*, immediat a l'O. de la *Pena*, i a igual distància del poble; i ja hem vist que el doc. de 1322 posa la «pena maçor de *Bel*» ben prop «al sòl de la Coma Negra». Resulta, doncs, clar que hi ha un colorit negrós en tots aquells paratges, que sembla donar compte suficient d'aquesta etimologia.

Cal sospitar que la *Pena de Bel* havia dut primer un nom íntegrament aborigen i no format amb el romànic *Pena*. Seria (*H*)*ar(ri)-bel* 'roca negra', format amb el bc. (*h*)*arri* 'roca'. Car en el doc. de 1194 (segons el context que veig en *CoDoACA*) apareix com afr. un lloc *Arbel* que deu ser la *Pena*. I serà el mateix que, en el citat text de 1288, apareix com *Abel* (reducció fonètica o mera errada de còpia).

D'altra banda també he pensat en el basc *bela* 'corb' (amb el qual solem lligar els NPP *Belasc*, *Velasco*) car la *Pena de Bel* podria ser pròpiament una roca dels corbs (com tantes *Corberes* etc.); i tampoc a això mancaria agafador en la toponímia local, puix que precisament no lluny del poble vaig poder situar la *Roca del Corb*, en la meua visita, poc més d'un k. al N. del